

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม โดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ ปุจฉาจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการ ค้นคว้า ศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศพัฒนา วิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติการสนับสนุน ทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 21-20)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพและด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐ ที่เชื่อมั่นในนโยบายการสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติ เพื่อที่จะช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้มั่นคง และยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับ โครงสร้าง และระบบการศึกษายึดหลักการบริหารการที่เน้นคุณภาพประสิทธิภาพ และความ เสมอภาคใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษา สร้างงาน สร้างเยาวชน ให้มีความรู้คู่กับการทำงาน โดยยึดหลักความมีเอกภาพ ด้านนโยบาย และมีความหลากหลายให้การปฏิบัติ กล่าวคือ หลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตร ยึดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น แบ่งเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัด เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาจัดทำสาระ ในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และ

ประเทศไทย รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังกำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตประกอบ อาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรใน ส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศไทย และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 2)

ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก 166/2544 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2535 มาตรา 25 แห่ง พระราช บัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวง กรม พ.ศ. 2535 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ทุกฉบับ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้าที่ เงื่อนไขและเวลาการใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียนทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน โรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อในชั้นเรียนที่ เป็นไปตามลำดับข้างต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป

จากคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวทำให้โรงเรียนในสังกัดทั้งหมดจัดการเรียน การสอนโดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ จัดให้มีโรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรอย่างไร ก็ตาม โครงสร้างจุดหมายและสาระของหลักสูตรดังกล่าวเป็นเพียงหลักสูตรแกนกลางที่มี ลักษณะเป็นกรอบกว้าง ๆ มีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม สถานศึกษาจะต้องนำกรอบเหล่านี้ไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ โดยออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ. 2545 : คำนำ) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะต้องจัดทำรายละเอียด ซึ่งเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ และเมื่อจัดทำหลักสูตรแล้วก็ต้องดำเนินการนำหลักสูตรนั้นไปใช้ โดยต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลสูงสุด ซึ่งการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรม ที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ จึงถือว่าการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องกำหนด (กรมวิชาการ. 2545 : 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสถานศึกษาในสังกัด ซึ่งมีสถานศึกษาจำนวน 197 แห่ง และขนาดสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 171 แห่ง เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ตามคำสั่งที่ 1166/2544 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ทำให้ในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนต้องจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยโรงเรียนที่เปิดสอน (ช่วงชั้นที่ 1-2) จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกชั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เป็นผลทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ไม่ประสบผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร กล่าวคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งวิชาการ การผลิตสื่อ การนำเทคนิควิธีการสอนมาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังนั้นการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา การศึกษาจะได้รับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยิ่งขึ้น สถานศึกษาต้องมีการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามความต้องการความจำเป็นตลอดเวลา การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญของสถานศึกษา

ประกอบไปด้วย การเตรียมความพร้อม การใช้หลักสูตร และการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. 2549 : 12-14)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารมีหน้าที่ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา จึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ของผู้บริหารและครู ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูทั้งโดยรวม และรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

สภาพดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 245-246) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดดังนี้

1. การเตรียมความพร้อม
2. การใช้หลักสูตร
3. การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งมีประชากรกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 171 คน และครูในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้น 1-2 จำนวน 171 แห่ง และครู จำนวน 1,832 คน ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,003 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน ได้ผู้บริหาร 30 คน และครู 292 คน รวมจำนวน 322 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

3.1.1 ผู้บริหาร

3.1.2 ครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงาน และปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มี 3 ด้าน ดังนี้

3.2.1 การเตรียมความพร้อม

3.2.2 การใช้หลักสูตร

3.2.3 การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตร มาใช้ตลอดจนการควบคุมดูแล เพื่อให้หลักสูตรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้น 1-2 การจัดการศึกษาสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อม การใช้หลักสูตร การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร มี 3 ด้านดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อม หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการ

สถานศึกษา การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

1.2 การใช้หลักสูตร หมายถึง การนำของหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ โดยเอกสารทุกส่วนจะถูกนำไปใช้โดยครูผู้สอนโดยมีวิธีการดังนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหาสื่อที่ใช้ทำและพัฒนาลือการจักระบวนกรเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน การวัดประเมินผลการแนะแนวกรวิจัยเพื่อพัฒนา

1.3 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารที่ผู้บริหารการนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการในสถานศึกษา การนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา

2. สภาพการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานตามมาตรฐานงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารและครู

3. ปัญหาการบริหารหลักสูตร หมายถึง ข้อขัดข้องและอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารและครู

4. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดในการจัดการศึกษาสถานศึกษาจัดทำขึ้น ตามแนวทางที่หลักสูตรศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนด เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมในแต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง

5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนเปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

6. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้บริหาร ในโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

7. ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่ทำหน้าที่ส่งเสริม ประสานงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โรงเรียน ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและภาคบังคับ ประกอบด้วย 5 อำเภอ ดังนี้ กิ่งอำเภอฆ้องชัย อำเภอท่าคันโท อำเภอยางตลาด อำเภอหนองกุงศรี และอำเภอห้วยเม็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลและสารสนเทศสำหรับเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้บริหาร ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY